

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

2. De dissolutione sponsaliorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

vel resiliendi, vel sponsalia ratificandi, seu expressè seu tacitè; Pubes autem, qui cum impubere contraxit, neque ante, neque post hominis pubertatem resilire potest, nisi alter pubes factus dissolutioni consentiat. Excipe tamen, nisi ante legitimam ætatem si carnaliter cognouerint, tunc enim spectato iure antiquo matrimonium consummari censetur iure autem nouo sponsalia, siquidem canonico iure pubes censetur, qui generare potest, etsi annorum numerum nondum impleuerit. Præterea si impubes pubertati propinquus sponsalia iuramento confirmauit, resilire non potest adepta pubertate.

18 Matrimonium clandestinè contractum post Conc. Trident. videtur vim habere sponsaliorum de futuro, cum ad horum valorem nulla testium solemnitas requiratur.

C A P. II.

De dissolutione Sponsaliorum.

1 Sponsalia mutuo consensu contrahentium dissolui possunt, etiamsi iurata fuerint. Prius probatur, quia omnis res per quas nascitur, per easdem dissoluitur §. ult. tit. de instit. quibus modis tollitur. *Obligaciones que consensu contrahuntur, contraria voluntate dissoluntur.* Excipe contractum matrimonij propter rationem sacramenti. Posterius probatur, quia iuramentū sortitur conditiones actus, cui apponitur; sponsalibus autem sicut & alijs promissionibus hæc tacita conditio in-

ineft, nisi poſtea remiſſa, aut mutuo conſenſu ſoluta fuerint Quare iuramentum in fauorem alicuius præſtitum, ab eodem remitti poteſt.

Sponſalia ſoluuntur per religionis ingreſſum ² ſecuta profeſſione, cum enim matrimonium ratum ita ſoluatur, multo magis ſponſalia.

Si vnus ſponſorum religionem ingreditur, ³ cenſetur renunciare ſponſalibus, vt alteri reſilire ſtatim liceat: Ratio, quia ſponſus ingrediendo religionem ipſo facto ſignificat, ſe voluntatem mutaſſe & ſponſalibus renunciaſſe. Quod ſi expectare malit, & alter, non ſecuta profeſſione, religione egrediatur, tunc egreſſus eſt Nouitiatu cogendus eſt, vt ſponſaliorum fidem, olim datam præſtet volenti ſponſo, & huc vſque expectanti.

Sponſalia per votum ingrediendæ & profiten- ⁴ dæ religionis penitus ſoluuntur; Ratio, cum enim ſponſus licitè religionem quamcunque profiteri poſſit, ſequitur, quod licitè etiam religionem reſciſſis ſponſalibus vouere poſſit, Excipe niſi ſponſa grauida facta ſit, tunc enim votū quatenus in ſponſa ~~in~~ iniuſtum detrimentum cedit, Deo gratum atq; obligatorium non eſt.

Post votum religionis ſponſalia validè celebrari non poſſunt: cum Deo prius ius acquiſitum in hominem transferri nequeat, vnde per diſpenſationem Epifcopi admitti poteſt votum. Motiente tamen ſponſa vouens tenetur implere votum.

Sponſalia legitimè contracta non videntur di- ⁶ rimi per ſubſequens continentæ votum ſimplex cum

cum tale votum Deo gratum non sit quod in hominis iniuriam cedit. Sicut si quis Deo voueat e. quum quem ante promiserat Sempronio non valet votum, quatenus iniuriosum est Sempronio, dissolutis tamen sponsalibus votum DEO seruandum est.

- 7 Nihilominus tutus esse videtur in conscientia, qui à sponsalibus præsertim clam celebratis sincero animo amplectendi statum perfectiorem continentiae resilierit, idq; propter grauium DD. auctoritatem.

Quod si sponsalia palam celebrata, non potest sponsus propria auctoritate resilire, Iudex tamen debet esse contentus si velit ordinem sacrum suscipere.

- 8 Qui post contracta sponsalia in scia vel inuita sponsa religionem ingreditur, vel ordinem sacrum suscipit, obligatus esse videtur ad resarcienda illa damna, quæ ob eam causam passa fuit, V. C. in nuptiarum præparatione.

- 9 Qui voto continentiae obstrictus matrimonium licite, vel illicite contraxit à petitione debiti abstinere debet: priusquam ab Episcopo, dispensationem impetret, quæ in hoc casu ob periculum incontinentiae facile concedenda est: Quod si vouens dispensationem ante matrimonium non impetret, alter sponsus intellecto eius voto continentiae resilire potest; cum conditio illa, vt coniunx eius coniugij debitum nunquam perat, grauis videri debet.

- 10 Si sponsus vel sponsa fornicationem committat alter sponsus resilire potest, quia sponsus ^{vel} sponsa

^{si} ea conditione matrimonium promississe cense-
tur, si & alter contra fidem sponsaliorum non ce-
gerit. Nam: alioquin fidem frangenti fides seruan-
da non est. NB. Sponsalia ista solui ex parte
innocentis, videlicet non nocentis, ne ex ini-
quitate sua commodum ferat. Quare sponsus
fornicarius ad nuptias compelli potest, si alter
velit, quia *quod in gratiam alicuius conceditur non est
eius dispendium retorquendum regul. 61. in 6.*

Si sponsa oscula vel similes tactus impudi- I I
cos ab altero viro admittat, possunt sponsalia
rescindi, quia cenletur vivere impudicè, à qua
proinde vix meritò abhorrere incipit, sed non
vice versa, ob sola sponsi oscula, vel tactus im-
pudicos alterius fœminæ, sponsa resilire pot-
est, quia non propterea viro aliqua impudicitiae
infamia apud homines aspergi solet: Excipe nisi
sint tactus frequentes, ut meritò timeri possit,
ne sponsam minus sit amaturus, aut fidem non
seruaturus. Quod si etiam sponsa post sponsalia
viri passa sit, ab altero meritò repudiatur, quia
sponsa notabiliter sit vilior, ut ab ea sponsus
meritò abhorrere incipiat, ne & ipse infamiam
subire debeat, secus si somno oppressa sine omni
culpa, nam exinde sponsa tam magnum dedecus
non contrahit.

Si uterque sponzorum fornicatus fuerit, non I 2
compensatur delictum delicto, quia turpior
censetur fornicatio sponsæ, quam sponsi, & col-
ligitur ex eo, quod filia luxuriosè vivens ante æ-
tatis annum decimum quintum exhæreditari
possit non à matre, quæ in pari turpitudine est,
sed

sed à patre, etsi is impudicè uiuat, quia turpiti-
do utriusque non censetur æqualis. Neque hic
obstat, quod de adulterijs dicitur paria fornica-
tionis delicta inter coniuges mutua compen-
satione tolli; Nam sponsaliorum solutio facili-
us permittitur uidelicet ob quamuis notabi-
lium rerum mutationem, matrimonium non i-
tem.

NB. Si sponsi aut sponsæ fornicatio occul-
ta sit, & sponsalia coram parcho & testibus
contracta, tunc sponsus priuatim debet monere
sponsam adhibitis etiam parentibus, si opus sit,
ut ipsam liberam pronunciet à sponsalibus, &
quidem publicè coram Parcho ratione scan-
dali uitandi suppressa tamen causa dissoluendi.
Quod si sponsa habeat vnum oculatum testem
fornicationis sponsi, quando putat, se nihil ob-
tenturam in iudicio, potest propria autoritate
resilire. Si tamen crimen sponsi ad iudicium
deferatur & semiplenè uidelicet per vnum te-
stem probetur, ordinariè non potest iudex
sponsalia dissoluere, quia vnicus testis non suf-
ficit, si agatur de alterius præiudicio, si tamen
sponsa ita comparata sit, ut difficulter à se i-
psa consensum liberum in nuptias impetrare
possit, ideoque infelices exitus ac scandala ti-
meantur ad iudicis officium pertinebit pro dis-
solutione sponsaliorum pronunciare: quia mi-
nus malum, quod est præiudicium aliquod spon-
si non plenè conuicti permitti potest, ut uite-
tur maius malum, quod ex coacto matrimonio
timeatur.

Si

Si sponsus post sponsalia in longinquam ^{quam} ¹³
 terram abeat ut brevi tempore rediturus non
 censetur, sponsa liberatur obligatione, quia
 sponsus tam longè discedens iuri suo renunciare
 censetur: Excipe, nisi ob iustam causam necessa-
 riam discesserit, nullumque sponsæ inconti-
 nentiæ periculum, aliave matrimonij necessi-
 tas immineat, tunc enim grauis mutatio super-
 venit, ad quam sponsa non censetur se obligare
 voluisse.

Si sponsus ob causam voluntariam iustam dis- ¹⁴
 cessit, biennio expectandus est, si intra prouin-
 ciam, triennio si extra prouinciam moratur.
 Quæ iuris Cæsarei decisio etiam in foro consci-
 entiæ locum habet, hac tamen limitatione,
 quod iudex Ecclesiasticus, si incontinentiæ peri-
 culum sponsæ imminere videat, tempus mode-
 rari possit, eo quod interdum non expediat mu-
 lieri, ut tam diu sponsum expectet, ideoque quia
 Canones ad salutem animæ attendunt, civiles
 verò leges præcipuè ad publicam politicam. Iudex
 Ecclesiasticus illud arbitrari debet.

Si sponsus in alienam terram (non studiorum ¹⁵
 causa) domicilium mutaturus se conferat, sponsa
 sponsalibus liberatur, quia sponsa de futuro virū
 alio commigrantem, vel vagabunda sequi non
 cogitur, cum ad hunc euentum se non obligare
 censetur.

Sponsalia soluuntur si elapsus est terminus tē- ¹⁶
 poris, qui statutus erat ad obligationem finien-
 dam, ita ut nisi intra tale tempus nuptiæ celebren-
 tur, resiliere liceat.

Si

Si

17 Si vnus sponforum paratus fuit nuptias ante elapsum terminum celebrare, alter verò non paratus, tunc contractus sponsaliorum clauditur, & manet obligatio tantum ex parte eius, per quem stetit. Neque refert, tamen si is culpa vacet, si terminus finiendæ obligationis seu modum conditionis & non per modum pœnæ adiectus fuit. Regula illa iuris 66. in 6. sumpta ex l. in iure ciuili ff. eod. tit. (*Cum non stat per eum, ad quem pertinet quominus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta esset*) locum habet in libertate promissa in legatis, alijsque institutionibus, quibus fauoris causa ita specialiter constitutum est, ideoque extendi non debet ad contractus.

18 Regula etiã illa 41. in 6. (*imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum*) intelligitur de pœna conuentionali, item de iuris seu facultatis alicuius priuatione, quæ per legem decreta est, nisi aliquid intratiale tempus fiat, V. C. parochus si iusta causa impediatur, quominus ad ordinem presbyterij accedat, parochia non priuatur. Item tempus ad eligendum agendum ex lege definitum, non currit legitimè impedito. Quamobrem si ex verbis appareat nuptiarum tempus in sponsalibus non vt puram conditionem adiectam fuisse, sed in pœnam eius, per quem steterit, vt alter idcirco resilire possit, tum locus non erit dissolutioni, si nulla culpa interuenerit.

10 Notabilis mutatio superueniens iustam dat causam, sponsalia soluendi V. C. si sponsus aut sponsa

la morbum incurabilem V. C. lepram &c. contra-
 hat, vel nasi, oculi amissionem, item grauissima
 actura bonorum, inimicitia graues inter paren-
 tes vtriusque, item si sponsa dotem promissam ad-
 dere non possit. Ratio, quia sponsalibus, quæ sua-
 re natura & Ecclesiæ praxi, magnam animi liber-
 tatem postulant, ea tacita conditio inesse cense-
 tur si res in eodem statu permaneat seu notabilis
 rerum mutatio non incidat. Neque refert, et si
 sponsalia iurata fuerint; nam iuramentum forti-
 tur naturam & conditionem actus, cui adiungi-
 tur.

Tamet si tempore sponsaliorum extiterit cau- 19
 sa, ob quam sponsalia displicerent (V. C. morbi
 contagiosi, æris alieni, infamiæ, violatæ pudicitie,
 sponso magnæ sæuitiæ, crebræ ebrietatis in spō-
 sâ) sed præbabiliter ignorata ab altero sponso, eâ
 cognitâ ius datur sponsalia rescindendi: Cum e-
 tim sponsaliorum tempore defectus non appare-
 at, perinde erat, ac si non esset, cum verò postea
 apparere incipit, perinde est, ac si de nouo existat:
in pariâ censetur non esse & non apparere, argum.
in fundi ff. de contract. emptione.

Si sponsus cognitâ causâ à sponsalibus resilien- 20
 sponfam carnaliter cognoscat, censetur renun-
 ciate iuri suo & sponsalia ratificare: quamobrem
 etiam sponsa non nisi sub tali conditione in co-
 nualam consentire censenda est, ideoque non au-
 tendus sponsus si postea resilire velit: licet neque
 coniunx. Si cognito adulterio coniugis suæ, ad eâ
 cedat, diuortium instituere permittitur. Ne-
 cesse tamen est, vt dixi, sponsam scire sibi ius re-
 filien-

Gggg

filien-

siliendi competere: si enim nesciat, non potest ei renunciare aut sponsaliorum valorem ratificare velle, præterquam eo casu, si Sponsus clarè significet, tali animo se ad Sponsam accedere, vt tamen si ius Sponsalia soluendi haberet, tamen ea rata esse vellet.

21 Sponsalia soluuntur, si impedimentum matrimonij dirimens superueniat per superuenientem affinitatem, spirituales cognationem.

22 Si vxor, cum qua Titius contra fidem primorum sponsaliorum contraxit, moriatur, & prior sponsa in proposito suo permaneat, non videtur Titius obligatus ad eam ducendam: cum obligatio semel extincta non reuiscat: Sponsalia autem per matrimonium cum altera contractum soluuntur: quia obligatio fortior superueniens extinguit obligationem præcedentem minus fortem, si obligationes eiusdem rationis & ordinis sint, quod dicitur propter votum simplex religionis ingrediendæ quod per subsequens matrimonium non dissoluitur, sed differtur, quia diuersæ rationis est. Obligatus tamen non est Titius ad compensandum Damnum Cajæ, quod illi intulit violando sponsaliorum fidem, quod interdum alia ratione fieri non poterit, quam eandem in matrimonium ducendo, vt si eam violauerat.

23 Licet spectato iure communi si causa dissoluedi sponsalia manifesta sit, Ordinarij consensus non requiritur, tamen ratione scandali præsertim si sponsalia publica sint, in multis diæcesibus obseruatur, vt neque liceat sponsis à sponsalibus publicè notis recedere, nisi causa prius ad Ordinarium delata,

delata, quam consuetudinem approbat D. Tho-
mas in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 1.

PARS ALTERA.

De matrimonio secundum se.

CAP. I.

Quid & quotuplex matrimonium sit.

Matrimonium à præcipuo fine, qui est prolis
generatio nomen accipit: dictum est enim.
quia mulier nubit, ut mater fiat. Definitur verò,
vir & fœminæ coniunctio in diuiduam vitæ so-
cietatem retinens. Sensus est, quod matrimo-
nium sit perpetua & indissolubilis coniunctio, seu
perpetua obligatio viri & mulieris orta ex consensu
verborum, aliisue signis expresso. Eiusdem
obligationis meminit Apost. 1. Cor. 7. *Vxori vir de-*
bitum reddat, similiter autem & vxor viro, cuius ratio-
nem subiungit: *Mulier sui corporis potestatem non ha-*
bet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem
habet, sed mulier. Vbi notandum hanc potesta-
tem in corpore coniugis esse quidem ius in rem,
sed non propriè dominium ne fateri cogamur, al-
terius mancipium seu seruum esse. Est
enim ius vtendi corpore coniugis ad opus gene-
rationis, ad eum modum, quo alicuius vtendi a-
lio orto ad certum finem, cõcedi solet. Dicitur ve-
ro in definitione indiuidua societas i. e. indissolu-
bilis,

Gggg 2 bilis,